

NONA MILLEA (COORDONATOR)
ELECTRONICA ROMÂNESCĂ. O ISTORIE TRĂITĂ, VOL. 4
Telecomunicații. Electronică aplicată

București, Editura AGIR, 2018, ISBN 978-973-729-358-8, 743 p., cu CD

Dănuț Puiu ȘERBAN¹

ABSTRACT

Like the other three volumes in the series dedicated to the Romanian electronics, this new volume deals with the history of research, design, production and operation of electronic equipment in Romania. Written by a team of over 50 authors, it has a pronounced memorialistic character. On the other hand, the issues are as concrete as possible, based on accurate information. The five chapters dealing with five areas represented by the institutions from the above domains are complemented by information about the authors, a rich bibliography, and numerous papers in electronic photocopies.

KEYWORDS: History of Romanian Electronics, telecommunications, applied electronics, nuclear electronics, magnetometrics.

Vara acestui an ne-a adus un nou volum, mult așteptat, din seria cu care ne-a obișnuit Editura AGIR și coordonatorul acestei lucrări, Nona Millea. Apărut într-o colecție de tradiție a editurii, RI – Repere Istorice, acesta este al 4-lea volum dintr-o serie ce tratează istoria electronicii în România, începând de la școala de electronică, trecând prin cercetare și dezvoltând cu producția și consumul, rezultatul muncii unui colectiv de 53 de autori.

Ca și primele, acest nou volum se caracterizează prin concretitudine, prin aprofundare până la nivel de detaliu. Cele cinci capitole abordează aspecte situate pe nivele diferite de contribuție la dezvoltarea acestui domeniu revoluționar al economiei.

Deși prezentată în ultimul capitol al cărții (V), *electronica nucleară* are alocat cel mai mare număr de pagini (246), reprezentând o treime din carte. Au contribuit la efortul de redactare un număr de 10 autori specialiști în domeniu, fizicieni sau ingineri.

Nu degeaba acest capitol are în obiectiv IFA – Institutul de Fizică Atomică. Acesta a fost înființat în 1956 – același an în care a terminat și prima promoție de ingineri electroniști al Facultății de Electronică din Institutul Politehnic din București – fiind urmașul Institutului de Fizică al Academiei fondat de Horia Hulubei în 1949 și ridicat la rang de institut al Academiei RPR în 1952.

Modul în care a fost concepută această carte, adunând laolaltă amintirile unui număr consistent de autori, fiecare cu opiniile și perspectiva proprie, face ca prezentarea să nu fie tocmai cursivă. Ea acoperă însă, la nivel de detaliu, un mare număr de aspecte.

Analiza reușește să evidențieze cele 4 perioade de evoluție:

- perioada de la înființare până la organizarea ICEFIZ – Institutul Central de Fizică (1977). Este perioada în care studiile pornesc – folosind echipamentele furnizate de statul sovietic în schimbul minereului de uraniu extras și transferat lor – reactorul nuclear și ciclotronul. De asemenea, în această perioadă a fost realizat și laserul românesc, printre primele la nivel mondial, eveniment ce a fost de natură să propulseze România între cele mai importante centre de cercetare a acestei tehnologii, mai ales după ce a fost creat actualul laser de mare putere de la Măgurele.

¹ Col.(r) Inginer, membru al Diviziei de Istoria Tehnicii – Comitetul Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii al Academiei Române

-
- perioada de *maturitate profesională*, începând de la momentul ICEFIZ și până în 1990. Este perioada în care se dezvoltă acceleratorul Tandem, ce a necesitat o electronică sofisticată de control și comandă. De asemenea, este perioada în care se contribuie semnificativ la asimilarea de echipamente necesare Centralei Nucleare de la Cernavodă. Este perioada în care, în consonanță cu dezvoltarea intensivă a domeniului nuclear, apar institute de cercetare și fabrici specializate, atât în București cât și în afara acestuia – IFIN, IFTM, IFTAR, CFPS, IGSS, ITIM Cluj-Napoca, CFT Iași, IRNE Pitești, FAN Măgurele sau Uzina G – Rm. Vâlcea.
 - perioada de *recesiune*, care începe după 1990, când FAN – Fabrica de Aparatură Nucleară este demolată.
 - perioada de *reconstrucție* ce începe din 1999, odată cu asocierea la EURATOM, și capătă noi valențe prin construirea menționatului laser de mare putere.

Să nu rămânem cu impresia că aici a avut o dezvoltare importantă doar electronica nucleară.

Pe parcursul lucrării ni se amintește și de primele realizări din domeniul tehnicii de calcul, domeniu preluat mai târziu de Institutul de Tehnică de Calcul.

Același capitol cuprinde și o secțiune foarte actuală privind aplicațiile de magnetometrie, unde se prezintă evoluția acestui domeniu și contribuțiile aduse de Centrul de Fizică Tehnică de la Iași. Prezentarea din volum nu poate fi detaliată aici deoarece este imposibil de a acoperi multitudinea de realizări obținute de colectivul institutului.

Volumul menționează nu numai realizările economice – acele produse proiectate și realizate pentru a fi utilizate în economia națională – dar de fiecare dată aduce în prim plan și pe cei care au contribuit la dezvoltarea electronicii în acest domeniu, fie ei cercetători, fie dascălii care i-au format.

Un alt capitol este destinat Întreprinderii Electromagnetica. Impresia este că numărul de pagini alocat (doar 88) contrastează cu capitolul prezentat mai sus, dacă ne gândim la cât de cunoscută a fost această întreprindere în rândul mării mase de consumatori. Ea este cea care a asigurat tot ce a însemnat comunicații telefonice în România; nu numai terminalele telefonice pe care le aveau toate instituțiile și un număr apreciabil de abonați, dar și terminalele publice astăzi dispărute în totalitate, precum și o mare parte dintre centralele telefonice. La acestea se adaugă și o foarte mare producție de aparatură militară de comunicații. Electromagnetica face parte din grupul privilegiat al acelor întreprinderi care au reușit să supraviețuiască.

Două capitole ale acestui volum de istorie a electronicii se referă la *producția electronică* patronată de două ministere: Ministerul Energiei Electrice, respectiv Ministerul Transporturilor și Telecomunicațiilor.

Evident că nu putem vorbi de produse sau problematică ce diferă consistent față de alte întreprinderi din țară. Asta dovedește faptul că cercetarea și producția în domeniul electronicii erau de mare anvergură, integrate cu multe alte domenii: electrotehnica tradițională, transporturile, mecanica, construcțiile, fizica, chimia, științele pământului etc.

Un interesant catalog de produse ne prezintă, la capitolul de Produse electrotehnice, ceea ce se realiza la un moment dat. Cea mai mare parte a prezentării se referă însă la ICEMENERG – Institutul de Cercetări și Modernizări Energetice și la releele produse aici.

Cel de-al doilea capitol ne prezintă activitatea de cercetare și producție de la ICRET – Întreprinderea de Construcții și Reparații Echipamente de Telecomunicații (axată pe radiocomunicații) și de la ICPT – Institutul de Cercetări și Proiectări Telecomunicații. Împreună cu capitolul dedicat Radioteleviziunii Române, respectiv Departamentului Tehnic și Bazei de Autoutilare, ne sunt prezentate realizări din categoria stațiilor de emisie radio și TV, respectiv a sistemelor radio-releu.

Volumul nu este, desigur, o prezentare sistematică, pe diverse domenii ale electronicii, deoarece nu acesta i-a fost obiectivul. Multitudinea de domenii în care pătrunsesse electronica și spectrul larg de echipamente pe care le producea România, precum și faptul că diversele secțiuni au autori diverși, face ca volumul să aibă un pronunțat caracter memorialistic, în care se amestecă intens impresiile și trăirile acestora. Dar vom găsi un caracter sistematic în grija coordonatoarei acestei serii de a nu omite, în cele patru volume apărute până acum, nici unul dintre domeniile în care industria electronică românească a avut ceva de demonstrat.

Cele 5 capitole ale cărții, în care sunt supuse analizei istorice un număr de 5 obiective, se încheie cu gândurile coordonatoarei care are tăria de a ridica vălul ce s-a lăsat: pe lipsa de implicare a organismelor statului român în sprijinirea industriei electronice românești după 1990, pe exodul forțat de forță de muncă înalt calificată, pe privatizările dubioase, devalizările și chiar demolările ce au avut loc într-o perioadă foarte scurtă de timp; falimentarea industriei electronice românești a fost o acțiune deliberată, urmărită încă de la început, având la bază imoralitatea actorilor interni, scopul final fiind ca România să piardă industria construită cu efort pe durata câtorva zeci de ani, și să devină o piață de desfacere, o colonie – spune autoarea.

O secțiune separată este rezervată prezentării unora dintre autorii care au contribuit la adunarea materialului și organizarea acestuia.

Prima fișă biografică aparține, firesc, celei care a coordonat întreaga activitate – Nona Millea. Oare să fie o întâmplare că în acest an, volumul 4 să apară cu puțin timp înainte ca distinsa autoare să împlinească 85 de ani? Să îi urăm *La mulți ani!* și sănătatea să o ajute să ducă la bun sfârșit și cel de al 5-lea volum, aflat pe masa de lucru. Inginer ieșit din prima promoție de ingineri electroniști (1956) ai Facultății de Electronică și Telecomunicații din Institutul Politehnic București, și-a început activitatea „în câmpul muncii” în activitatea de producție, a trecut repede în domeniul cercetării și, după mai puțin de 15 ani de la absolvire, este cooptată în zona de coordonare, la Consiliul Național al Științei și Tehnologiei. În ultimii ani își desfășoară activitatea cu entuziasm în cadrul Diviziei de Istoria Tehnicii a Comitetului Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii al Academiei Române.

O altă fișă biografică publicată este a inginerului energetician Rudolf Zimand, care a împlinit 90 de ani cu circa o lună înainte de publicarea volumului. Este autorul secțiunii referitoare la relele de protecție (IV.4) produse în cadrul ICEMENERG, destinate sistemului electroenergetic românesc.

O bibliografie cuprinzând 220 de poziții bibliografice – cărți, articole și prospecte, încheie acest interesant volum de istorie a electronicii românești.

Împreună cu volumul, este furnizat și un CD cuprinzând scanate o monografie a întreprinderii Electromagnetica, la 50 de ani de la înființare (1930-1980), care a avut o circulație locală, cataloage cu produse realizate de Electromagnetica, ICSITA – Institutul de Cercetare Științifică și Inginerie Tehnologică al Armatei, și Fabrica de Aparatură Nucleară, precum și 45 de Buletine tehnice ale Radioteleviziunii Române din perioada 1963-1984.

Regretul care mă încearcă este că, deși acest volum a apărut în librărie exact înainte de Salonul de carte Bookfest 2018 (30 mai - 3 iunie), editura nu a participat la această ediție. Din acest motiv, nici cartea nu a beneficiat de promovarea pe care o merită cu prisosință.

Întrebarea care rămâne este însă alta: cu ce s-ar fi prezentat editura la Salonul de carte dacă primul lot de 100 de cărți din tirajul de 150 de exemplare a dispărut din rafturile Librăriei AGIR (singura librărie de altfel care are cartea la vânzare), fără să mai apuce începutul manifestării

culturale? Și atunci, dacă există cerere chiar și în lipsa acelor campanii publicitare de care se bucură literatura de consum, oare de ce nu există și finanțare?

Într-un final, urăm spor la lectură celor care au avut plăcuta ocazie să obțină un exemplar al acestui volum, și să-l dea spre lectură și copiilor sau nepoților, deoarece nu prezintă doar o simplă istorie, ci conține o adevărată lecție de viață pe care aceștia trebuie să o cunoască – este viața pe care au trăit-o părinții sau bunicii lor.

